

Силабус курсу Екологічно чисте виробництво

Освітній ступінь – бакалавр
Галузь знань: 10 Природничі науки
Спеціальність: 101 Екологія
Освітньо-наукова програма «Екологія»
Кількість кредитів – 3

Рік підготовки, семестр – 4 рік, VII семестр

Компонент освітньої програми: вибірковий

Дні занять: вівторок, 11.10-12.30, ауд. 155
Консультації: понеділок, 12.45, ауд. 158

Мова викладання: українська

Керівник курсу

канд. географ.наук, доц. **Барна Ірина Миколаївна**

Контактна інформація irynabarna@tnpu.edu.ua; 0352-43-61-54

Опис дисципліни

Сучасне виробництво характеризується використанням всезростаючої кількості природних ресурсів. Екологічно небажаним наслідком господарської діяльності є ще й утворення великої кількості відходів виробництва, які значно трансформують процеси обміну речовини та енергії в екосистемах, тим самим ставлячи під загрозу існування людського соціуму. Природне бажання вижити штовхає людство до перегляду принципів природокористування та пошуку шляхів модернізації виробничих, технологічних процесів з метою розв'язання екологічних проблем шляхом екологізації виробництва.

З огляду на це, навчальна дисципліна «Екологічно чисте виробництво» займає важливе місце у структурі навчальних дисциплін студентів спеціальності «Екологія» та спрямована на теоретичну і практичну підготовку студентів до роботи в якості еколога у сфері забезпечення екологізації виробництва та реалізації концепції державної екополітики.

Зміст дисципліни «Екологічно чисте виробництво» розроблено на основі відповідних положень щодо підготовки фахівців у сфері екології, норм та традицій вищої університетської освіти, а також профілю освітньо-професійної програми.

Навчальний контент

	Темати	Результати навчання
	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. <i>Методологічні принципи формування безвідходних та маловідходних виробництв</i>	
1	ТЕМА 1. <i>Базові поняття і методологічні принципи формування безвідходних виробництв.</i>	Знати: ✓ основні поняття та терміни концепції екологічно чистого виробництва (ЕЧВ); ✓ передумови запровадження ЕЧВ в Україні і світі; ✓ проблеми та перспективи впровадження ЕЧВ в Україні; ✓ правові та організаційні засади ЕЧВ; ✓ принципи створення екологічних чистих і комплексних маловідходних технологій; ✓ вимоги, які висуваються до безвідходних технологічних процесів, апаратів, сировини, матеріалів, енергоресурсів, готової продукції; ✓ модель екологічно чистого виробництва як умови застосування концепції ЕЧВ; ✓ національні пріоритети розвитку екологічно чистого виробництва; ✓ принципи реорганізації індустріального виробництва
2	ТЕМА 2. <i>Проблеми та перспективи впровадження екологічно чистого виробництва в Україні.</i>	
3	ТЕМА 3. <i>Теоретичні основи безвідходної технології.</i>	
4	ТЕМА 4. <i>Проблеми розробки високоефективних технологічних процесів, екозахисних процесів і технологій</i>	

		<ul style="list-style-type: none"> у маловідходне екологічно чисте виробництво; ✓ критерії безвідходності і екологічності виробництва; ✓ поняття екозахисного процесу; ✓ класифікацію екозахисних процесів. <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ застосовувати дефініції згідно концепції ЕЧВ; ✓ аналізувати виробничий процес з точки зору концепції ЕЧВ; ✓ здійснювати аналіз проблем і перспектив трансформування технологічних процесів у екологічно чисті; ✓ застосовувати досягнення у галузі ЕЧВ для впровадження в Україні; ✓ застосовувати знання про екологічні особливості екозахисного процесу; ✓ здійснювати вибір технологічної схеми екозахисного процесу з врахуванням хіміко-технологічних і екологічних факторів й критеріїв ефективності процесів.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Забезпечення реалізації концепції екологічно безпечних виробництв		
5	ТЕМА 5. Умови та принципи створення оборотних систем водопостачання підприємств	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ умови та принципи впровадження ЕЧВ в галузі водопостачання;
6	ТЕМА 6. Утилізація відходів та комплексне використання сировини	<ul style="list-style-type: none"> ✓ умови та принципи впровадження ЕЧВ на стадії формування відходів на промислових підприємствах; ✓ умови та способи комплексного використання сировини і вторинних матеріальних ресурсів; ✓ технологічну схему комбінату безвідходного виробництва;
7	ТЕМА 7. Комплексне використання вторинних матеріальних ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> ✓ принципову схему замкнутого водообігу; ✓ модель системи очищення стічних вод; ✓ сучасні хіміко-технологічні системи комплексної переробки твердих відходів; ✓ способи використання твердих відходів у якості вторинних енергетичних ресурсів та вторинних матеріальних ресурсів; ✓ системи перероблення і утилізації промислових відходів. <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ проводити аналіз сфери застосування ЕЧВ; ✓ застосовувати принципи впровадження ЕЧВ в галузі водопостачання; ✓ застосовувати принципи впровадження ЕЧВ на стадії формування відходів на промислових підприємствах; ✓ застосовувати способи комплексного використання сировини і вторинних матеріальних ресурсів; ✓ обирати спосіб використання твердих відходів у якості вторинних енергетичних ресурсів та вторинних матеріальних ресурсів; ✓ рекомендувати систему перероблення і утилізації промислових відходів..

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 06	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей знань чи видів економічної діяльності)
ФК 14	Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування

ФК 17	Знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства
ФК 18	Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю
ФК 25	Здатність до опанування міжнародного і вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем

Формування програмних результатів навчання

Індекс в матриці ОП	Програмні результати навчання
ПРН 02	Розуміти основні екологічні закони, правила і принципи охорони довкілля та природокористування
ПРН 07	Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду
ПРН 11	Уміти прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище
ПРН 12	Брати участь у розробці та реалізації проектів, направлених на оптимальне управління та поводження з виробничими та муніципальними відходами
ПРН 17	Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів

Літературні джерела

Основні

1. Батлук В.А. Основы экологии и охраны окружающей среды. Учебное пособие. – Львів: Афіша, 2001. – 333 с.
2. Біла С.О. Державне регулювання екологізації виробництва в Україні: реалії та перспективи / С.О. Біла // Научные труды ДонНТУ. Серия экономическая. – Вып. 33–2. – 2008. – С. 19–25.
3. Буравлев Ю.М. Промислова екологія і технології основних виробництв / Ю.М. Буравлев, О.Б. Ступін, О.Г. Милославський. – Донецьк: ДонНТУ, 2008. – 568 с.
4. Буркинський Б. Екологічно чисте виробництво. Наукові засади впровадження та розвитку // Вісник Національної академії наук України. – 2006. – № 5. – С. 11–17. 2.
5. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С., Коваль Я.В., Новоротов О.С., Паламарчук М.М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України.– Київ, РВПС України. 1999.-716 с.
6. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», 2004. – 309 с.
7. Довкілля Донеччини: статистичний збірник за 2008 р. – Д.: Головне управління статистики у Донецькій області, 2009. – 172 с.
8. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник / За ред. К.М. Ситника. – 3-тє вид., стер. – К.: Вища шк., 2005. – 285 с.
9. Зубик С.В. Техноекотолгія. Джерела забруднення і захист навколишнього середовища. Навч. посіб. для студ. спеціальностей вищих і середніх спец. навч. закладів. – Івано-Франківськ: «Полум'я», 2004. – 452 с.
10. Національна концепція впровадження та розвитку екологічно чистого виробництва в Україні. – Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2005. – 24 с.
11. Носовський Т.А. Основи промислової екології. Навч. посібн. – К.: ІСДО, 1996. – 80 с.
12. Промислова екологія: Навчальний посібник / С.О. Апостолук, В.С. Джигирей, А.С. Апостолук та ін. – К.: Знання, 2005. – 474 с.
13. Солошенко О.В. та ін. Основи екології: Підручник / Солошенко О.В., Фесенко А.М., Кочетова С.І., Гаврилович Н.Ю., Осипова Л.С. – Харків: Парустм, 2008. – 371 с.
14. Сорока М. П. Економічна стратегія екологічного розвитку підприємницьких структур / М. П. Сорока. – Рівне, 2000. – 321 с.
15. Сталий розвиток: еколого-економічна оптимізація територіально-виробничих систем / Караєва Н.В., Коран Р.В., Коцко Т.А. та ін.; під ред. І.В. Недіна. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 384 с.

- 16.Сторожук В.М. Виробничий шум: природа та шляхи зниження. – К.: Основа, 2003. – 384с.
 17.Сторожук В.М., Батлук В.А., Назарук М.М. Промислова екологія: Підручник. – Львів: Українська академія друкарства, 2006. – 574 с.
 18.Сухарев С.М., Чундак С.Ю., Сухарева О.Ю. Техноекологія та охорона навколишнього середовища. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів: Новий світ – 2000, 2004. – 256 с.
 19.Хмарова Н. І. Екологічно чисте виробництво – інноваційна складова стратегії сталого розвитку / Н. І. Хмарова // Науковий вісник. – 2007. – № 17.7. – С. 110–115.
 20.Хобта В.М. Концептуальні положення регулювання екологічних наслідків діяльності підприємства / В.М. Хобта, О.Ю. Руднева // Вісник Хмельницького національного університету “Економічні науки”. – 2009. – Т. 3, № 6. – С. 308–311.

Допоміжні

- 21.Даценко І.І. Гігієна і екологія людини. Навч. посібник. – Львів.: Афіша, 2000. – 248 с.
 22.Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. — К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. - 848 с. Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства (2010).
 23.Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" //Ойкумена. – 1991. – № 3. – С.63-84.
 24.Заставний Ф. Д. Географія України. – Львів, 1994. – 204 с.
 25.Корабльова А.І. Екологія: Взаємовідносини людини і середовища. – Дніпропетровськ: Центр екологічної освіти, КОО, 2001. – 291 с.
 26.Костенко Ю. Екологічна реформа в Україні //Ойкумена. – 1993. – №1. – С.4.
 27.Руденко Д.П. Довідник з географії природно-ресурсного потенціалу Україна. - К., Вища. шк., 1993.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час тестів заборонені (у т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-4) усне опитування, тести, завдання	40
Модуль 2 (теми 5-7) усне опитування, тести, завдання	50
Проект (теми 1-7)	10

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) навчальний контент (розширений план лекцій);
- 2) тематика та зміст практичних робіт;
- 3) зміст індивідуально-дослідницького завдання (проєкту);
- 4) електронне навчання в системі MOODLE.